

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2013

MEPUTSO: 70

NAKO: diiri tše 2

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 16.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi
2. O kgopelwa go bala letlakala le ka tlhokomelo pele o thoma go araba dipotšišo
3. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba
4. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO tše NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Papadi/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Kanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)
5. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a karolo YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko
6. Araba dipotšišo tše PEDI fela, E TEE go tšwa go ye nngwe ya dikarolo tše PEDI. Diriša lenaneotekolo
7. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo
8. Thoma karolo YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng le LEFSA
9. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega
10. Kakanyo mabapi le taolo ya nako: Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 60 karolong YE NNGWE le YE NNGWE

LENANETEKOLO**KAROLO YA A: PADI**

Araba potšišo e TEE fela.

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTŠO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	Potšišo ye telele	35	5
GOBA			
2. <i>Kgati ya moditi</i>	Dipotšišo tše kopana	35	5

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA

Araba potšišo e TEE fela.

3. <i>Di šitile Phaahla</i>	Potšišo ye telele	35	7
GOBA			
4. <i>Di šitile Phaahla</i>	Dipotšišo tše kopana	35	7

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA: TŠA LEFASE GA DI FELE – MFC Matshela le ba bangwe

Araba potšišo e TEE fela.

5. <i>Bošego ga bo rone nta</i>	Potšišo ye telele	35	10
GOBA			
6. <i>'Hallo baby ...!' le Matrase</i>	Dipotšišo tše kopana	35	10

KAROLO YA D: THETO: DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe

Araba dipotšišo tše PEDI fela.

7. <i>Motsemollakoma</i>	Dipotšišo tše kopana	17½	13
GOBA			
8. <i>Moemedi</i>	Dipotšišo tše kopana	17½	14
GOBA			
9. <i>Le tlabja ke tše?</i>	Dipotšišo tše kopana	17½	15
GOBA			
10. <i>Lefelo le lekgethwa</i>	Dipotšišo tše kopana	17½	16

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	LESWAO (✓)
A: Padi (potšišo ye telele goba ye kopana)	1–2	1	
B: Papadi (potšišo ye telele goba ye kopana)	3–4	1	
C: Dikanegelokopana (potšišo ye telele goba ye kopana)	5–6	1	
D: Theto	7–10	2	

KAROLO YA A: PADI**KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Araba potšišo ye TELELE goba ye KOPANA (Setsopolwa).

POTŠIŠO YA 1

Sekaseka Sefatamollo bjalo ka molwantšhi pading ye ka mantšu a 250–300.

[35]**GOBA****POTŠIŠO YA 2**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA A

'Nnete gona ngwanake o meditšwe ke hlware yeo fela mong wa yona a tsebjago ke bohle. Ngwanake wa mathomo ke lehwepe leo le tsošitšego ntwaka lapeng la monna yoo ke mmelegege naye, ka gore go kwala gore mosadi o mo gatela dikobo. Go ile go ba ka mokgwa woo ya re ge ke re dibedi naye ka belega yena yokhwi lehono a jelwego ke aretse, feela ditaba di na le mosadi wa monna yoo ka gore o tloge a boletše gore re tla mmona gabotse – kgonthe lehono šo re mmone gabotse go etša ge a boletše.'

'Wena ditaba o di tseba di le ka mokgwa woo?'

'Nna ditaba ke di tseba di le ka mokgwa woo.'

'Tšekhwi mmatswalago a di bolelago?'

'Ke a di fahlogela.'

'Ke tšeo, mohumagadi Mmatshepo.'

'Ga a le botše ye e lego nnete; tšona di ka mokgwa woo ke le boditšego ka gona.'

'O re botša nnete ka ge e le yena mmagongwana yoo, feela wena o duma ge nkabe di le ka mokgwa woo o re boditšego ka gona. Ka boikokobetšo re tshediše mo mantšung a gagwe, ge e le megokgo yeo yona ga e thuše ebile e ka se thuše selo.'

(Letl: 53)

- 2.1.1 Go ya ka fao o ithutilego padi ye, tšweletša dikgopolo tše pedi tšeo di tšweletšwago ke Mmatshepo le Thibathibetša setsopolweng se. (2)
- 2.1.2 Ke eng seo se hlolago thulano setsopolweng? (2)
- 2.1.3 Na poledišano ye e gare ga bomang? (1)
- 2.1.4 Mmolelwana wo '... o mo gatela dikobo' go ya le ka moo o dirišitšwego ka gona setsopolweng o šupa:
- A Go mo robotša ka ntle ga dikobo.
- B Go mo tima tša thobalano.
- C Go se rate dikobo. (2)
- 2.1.5 Hlaloša moya wo o fokago setsopolweng. Efa lebaka. (2)

- 2.1.6 Efa molaetša wa setsopolwa se ka dintlha tše tharo. (3)
- 2.1.7 Ke ditlamorago dife tšeo di ka tlišwago ke polelo ya Mmatshupo? (2)
- 2.1.8 Laetša maikutlo a mmago ngwana go tšwa setsopolweng. Fahlela karabo ya gago. (4)

2.2 SETSOPOLWA SA B

Seo se bego se makatša go fetiša dilo ka moka ke gore Sefatamollo o be a sa tsebe gore felo fao a nyalago ntshe ke ga Kgoši Tetedi, e sego ga Kgoši Dianthona. E be e se ka phošo ge yena le bao a bego a na le bona ba sa tsebe taba yeo, ka gore Sefatamollo mogopolo wa gagwe o be o jelwe ke tshwele. Ešita le ba Kgoši Tetedi mmago Mmatshupo o be a ba lešitše tahlane gore ba se hlwe ba tseba gabotsebotse gore ba dira eng goba ba dirwa eng? E be e se ka phošo ge a dira ka mokgwa woo ka gore ka ge mmago ngwana ka kgonthe a swara thipa ka bogaleng, a ka se e swarele eng ka lebaka la Nkgotlelele morwa wa ngwetši ya gagwe yo e lego Thibathibetša yoo a nyaletšwego go tla go belega kgoši ka ge yena Mmatshupo a belege basetsana feela? Le yo e sego yena o be a tlamegile a bile a gapeletšega go e swara ka moo e sego ya rethefala ka ntshe. Ditaba di ile mo di tlogego di tšwela nyanyeng ya ba mohla monyanya o eya gagaboSefatamollo, gona fao Kgoši Dianthona ya ba gona a tsebago gore eng ke eng. Mo lebakeng leo Sefatamollo le mothepa woo a bego a mo nyala ba be ba šetše ba tlemilwe tšhimama ba filwe le maina a bana bao ge ba ka letlega ba tlilego go ba belega. Ba ile go lala ba tsene gagaboSefatamollo, bosasa ba fihlola ka maduma a a tšwago ga Kgoši Dianthona, maduma ao a tlogego a tlišitšwe ke yena Kgoši Dianthona ka noši. O ile go dumediša a ntšha le le rego o nyaka go bona Sefatamollo ka noši!

(Letl: 153)

- 2.2.1 Tsopola ntlha ye tee yeo e šišinyago gore mmago Mmatshupo ke moli. (2)
- 2.2.2 Setsopolwa se se tšweletša moya wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (3)
- 2.2.3 Tikologo ye e tšwelelago mo ke ya mohuta mang? Fahlela. (2)
- 2.2.4 Hlaloša leina la Sefatamollo go ya le ka ditiro tša gagwe. Efa mehlala ye mebedi. (3)
- 2.2.5 Laetša khuetšo ya seema se 'mosadi o swara thipa ka bogaleng' go tšweletša thulano go ya ka setsopolwa se. (2)
- 2.2.6 Hlatholla molaetša wo o tšweletšwago ke setsopolwa se. (3)
- 2.2.7 Hlatholla mebolelwana ye e thaletšwego go ya le ka moo e dirišitšwego setsopolweng. (2)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Araba potšišo ye TELELE goba ye KOPANA (setsopolwa).

POTŠIŠO YA 3

Sekaseka thulaganyo ya ditiragalo tša *Di šitile Phaahla* ka mantšu a go ka ba 250–300.

[35]**GOBA****POTŠIŠO YA 4**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA A

LEFAGWANA:	<i>(O ntšha muši ka dinko)</i> Ge e ba re mo go tla go ntira hlogo ya taba, go ntira yo mongwe wa bao re bolelago ka bona, gona ntokolleng ke sepele. Ga ke tliilo dumela go re motho a ntlhakanye le <u>ditshohlo</u> tša kolobe, a ntšole ke itebeletše goba a ntokele monwana ka leihlong ke tomotše dintaka. Tlhakolane ge a se na taba, a se ntire yona.
MONAWA:	Aowa, kgaetšedi, se iše pelo kgole. Ke holofela gore Tlhakolane o dira metlae ka go tseba gore re nama e tee, re baetapele, re Khuduthamaga.
LEFAGWANA:	Ke a bona gore ga o lemoge gore yo Tlhakolane o mphuputša mafahla, o nnyaka diganong, o mphetleka wa puku ke le motho. Ke gana sona seo nna.
MOTŠHATŠHA:	Monna Tlhakolane, metša mantšu ao ka moka, o be o kgopele tshwarelo. O dirile phošo o bile o re ntšhitše tseleng ya seo re bego re se bolela.
MONAWA:	Se segolo ke gona go kgopela tshwarelo. Go metša mantšu gona e fo ba go phuthela phefo ka kobo. A ke re lentšu ga le kube, go kuba monwana?
TLHAKOLANE:	Ge ke le mo ke tšhogile. Ke be ke no swaswa. Hle ntshwarele kgaetšedi. Se ye kgole hle.
MONAWA:	Ke a leboga. Ke holofela gore le Lefagwana mantšu a gago a thapelo o a a amogela.

LEFAGWANA: Ke a mo swarela, eupša ke mo kgopela gore le ka letšatši le tee a se ke a tsoge a ntirile mphayanamphulwana. Ebile ke kgopela gore le ntokolle go ba leloko la Khuduthamaga, le kgopele yo mongwe wa banna a le tlatše. Nka se hlwe e le nna fela ke lego pudi gare ga dinku.

(Letl: 37)

- 4.1.1 Hlaloša kamano ya Lefagwana, Monawa le Tlhakolane ka dintlha tše pedi. (4)
- 4.1.2 Ngwala gore ke ka lebaka la eng mantšu a a sekamišitšwego a beilwe ka mašakaneng. (2)
- 4.1.3 Hlaloša moya wo o fokago setsopolweng se. (1)
- 4.1.4 Na setsopolwa se se tšweletša legato lefe la thulaganyo. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.1.5 Hlaloša mantšu a a thaletšwego go ya ka mo a šomišitšwego ka gona setsopolweng se. (4)
- 4.1.6 Na setsopolwa se se laetša eng ka semelo sa Monawa? (2)
- 4.1.7 Ke thulano ya mohuta mang ye e tšwelelago setsopolweng se. Fahlela. (1½)
- 4.1.8 Lefagwana o šupa eng ka sekafoko se se kotofaditšwego. (1)

4.2 SETSOPOLWA SA B

THEEPE: Monna thaka, ge ke le mo le ge ke nwele makhura a sepekwa sa Sekgowa, nke ga ka tshwenyega, ke nagana gore a ke yo fetola bana bjang mabapi le seo ba llogo ka nna ka sona.

NAMELE: Monna wa gešo, ge eba ke nnete o fela o fudiša mehlapeng, o re mogamakgomo o thankgela maswi diatla, o swanetše go tshwenyega. Le ge go le bjalo, ga wa swanela go kaola ka ge o sa nyala, o sa nyaka bjalo ka nna.

THEEPE: Bona, ngwanenyana yo ke ilego ka dupana le yena boitshebonng ga a tsene sekolo sa rena. Yena ke wa gona mo motseng, eupša o tsena sekolo Tshwane, o mphantong wa boselela lona lenyaga le.

NAMELE: Tabakgolo ke gore ke morutwana, ga a šome, ga a na boikarabelo, e sa le ngwana wa go fepša. Ge o bonwe ke sebatladi, dira maano a go tšwa ka marageng.

THEEPE:	Yena ke šetše ke mo laile gore a gane nnang ya basadi ge a ka botšišwa ke mang goba mang. Re kwane. Ke bile ke mo file se segolo kudu, sekete sa diranta thaka, gore a fele a patiša le se batswadi ba mo fago a ithekele se a se ratago. Gape o na le pukwana ya gagwe ya tšhupaletlotlo.
NAMELE:	O a kwala thaka. Bjale ge eba ba go phara ka yo mongwe wa bao re ba rutago ba mphato wa marematlou, gona o tla reng? Gape taba yeo e a kgonega.
THEEPE:	<u>Ke gopotše go hlaganela yola Lefagwana ka tša lenyalo gore ke mo gakantšhe</u> gotee le batho ka moka. Bjale ke nyaka moyanameng lapeng labo.
NAMELE:	Ga o lebale moisa wa gešo. Nna nka šišinya Thedimogane, thelele phure ya nawa, morwa' Magobjane tšhwene ya makopo, ka gore ke malome wa mmagoLefagwana, o bohlale, o na le mathaithai ebile ke yena mphetakapejana.
THEEPE:	Ke ya go mo tsena bjang ka gore ga ka mo tlwaela? Gape bothata bjo bongwe ke gore ke rragwe, ke ra yena Lefagwana.
NAMELE:	Ga e tshwenye yeo. Re tla bolela le mogwera wa gagwe Mohwiti gonabjale ge a boa kopanong. Re tla ba ra mo loba ka kgomo ya kanapa gore a yo arogana le Thedimogane ge ba kwane.
THEEPE:	O boletše monkane, ke a go leboga. A re no emela Mohwiti gore re tle re mo kgopele. Ke sa realo thaka, ke sa na le ye nngwe taba.

(Letl: 32–33)

- 4.2.1 Hlaola ntlha ye e kgontšhago setsopolwa se go ka bapalega sefaleng. (2)
- 4.2.2 Ngwala tswalano ya Theepe le Namele. (2)
- 4.2.3 Akaretša poledišano ye ka dintlha tše tharo. (3)
- 4.2.4 Na poledišano ye e tšweletša semelo sefe sa Theepe? (2)
- 4.2.5 Na poledišano ye e ruta babadi eng? (2)
- 4.2.6 Na polelo ya mathomo ya Theepe e tšweletša thulano ya mohuta mang? Fahlela. (2½)
- 4.2.7 Go ya ka tsebo ya gago ya tiragatšo ye, selo sa bana ba sekolo ke eng mabapi le Theepe. (2)
- 4.2.8 Maikutlo a gago ke afe mabapi le polelo ya Theepe ye e thaletšwego. (2)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35**

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**TŠA LEFASE GA DI FELE – MFC Matshela le ba bangwe****POTŠIŠO YA 5****'Bošego ga bo rone nta' – MV Shai**

Sekaseka kanegelokopana ya 'Bošego ga bo rone nta' go ya ka dintlha tše di latelago:

- (a) Matseno
- (b) Baanegwa
- (c) Mmele
- (d) Morero
- (e) Mafetšo

[35]**GOBA****POTŠIŠO YA 6****'Hallo baby ...!' le Matrase – SA Makopo le MV Shai****6.1 SETSOPOLWA SA A ('Hallo baby ...!')**

'... Seo o se dirago ke *Chicken murder*. Aowa, e sego Sewela. Ke a sola.'
'Ke re o kwele mang?'

'Ngwanenyana wa ntshe le yena ... O tsefelwa ke marei a Corolla?' Palesa o ile a kgatla metswiri ya be ge a furaletše Thabo.

Thabo o ile a tšwa ka dikobong ditsebe tša gagwe di tswikinya metswiri ya go kgatlwa ke Palesa. O rile go fihla ka khitšhing a hwanyolla Cider ka setšidifatšing, a itielwa kotikoti yeo hlogong. O rile go itielwa yeo ya mathomo hlogong, tše hlano tša e šala nthago di lebile lebitleng leo le bitšwago mpa.

E be e le iri ya pele mesong ge Thabo a thoma go lora. Ai! go lora o hlabošitše lentšu le gona ... A hleng eke ke sebe? Toro yeo ya Thabo e balega ka tsela ye:

'Hallo baby ... Sewela, Sewela o wa ka! O yo botse. O phala le ... le ... Palesa ... malehufa.'

O be a ka se mo kwe bjang a be a sa otsela? Ke ra Palesa. Ke tša lefase.

(Letl: 87)

6.1.1 Nyalantšha KHOLOMO ya A le ya B.

KHOLOMO A	KHOLOMO B
(a) Molwantšhwa	1. Palesa
(b) Molwantšhi	2. Sewela
(c) Mohlohleletši	3. Thabo

(3 x 1) (3)

6.1.2 Tsopola dintlha tše pedi tšeo di laetšago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya sebjale. (2)

6.1.3 Efa bohlokwa bja poledišano ya baanegwa setsopolweng se. (2)

6.1.4 Efa semelo sa Thabo go ya ka setsopolwa se. Ntlha e tee. (2)

6.1.5 Setsopolwa se se bopa karolo efe ya thulaganyo? Fahlela. (3)

6.1.6 Ke moya ofe wo o fokago ditemaneng tše pedi tša mathomo tša setsopolwa se? Fahlela karabo ya gago. (2)

6.1.7 Hlaloša molaetša wo o tšweletšwago ke setsopolwa se. (2)

6.1.8 Na mongwadi o kgonne go fega babadi ka mafetšo a kanegelokopana ye? Fahlela. (1½)

6.2 SETSOPOLWA SA B (Matrase)

Tše dingwe ditlwaelo, go swana le go hlapa diatla goba go di ina ka meetseng mo seferong sa gabo mohu ge go boiwa dirapeng, di tsebja ke Mafrika ka bontši, mme ke sešupo sa gore: 'Ga se nna ke bolailego mohu yo' goba,' ga ke na kamano efe goba efe le lehu la motho yo.'

... Go swana le taba ya gore lehu ge le se no begwa, mepete e a tlošwa ka kamoreng ye kgolo gore mosadi wa mohlologadi goba wa mohwelwa, a se ke a dula mpeteng eupša a dule godimo ga matrasedi go fihlela letšatši la poloko, le go fihlela matšatši morago ga fao. Ka gobane ka Sesotho go be go se matrasedi, tlwaelo ye e ka be e etšwa kae?

... Ešita le setopo ge se tsena goba se etšwa lapeng, o hwetše go tsogile manganga, ba bangwe ba re a go tšwe hlogo pele mola ba bangwe ba re go tšwe maoto pele. Gona fao o hwetše nnete e sa tsebje. Na go tseba mang? Mang le mang o itshwarelela ka 'segagaborena' seo se hlokago motsebi wa nnete wa sona. Go no ba pepeneneng gore bontši bja rena re no phopholetša, ga go yo a tsebago therešo. E no ba mpherehlakana.

Go se ngwale mo ga rena le go leka go swara dilo ka hlogo go re tlišetša mathata. Nako le nako go rotoga tlwaelo ye mpsha ye e sa tsebjego. Batho ba no e wela ka godimo ba sa e kwešiše, gagolo ge e ka thongwa ke mothotsoko wa Soweto ... e napile e aparetša lefase lohle. Go swana le ye nngwe ye e bonalago matsatši ano: ge mobu o bušetšwa ka lebitleng, batho ba kgopelwa go buša mananeo ao ba a filwego gore a lahlelwe ka lebitleng.

(Letl: 67-68)

- 6.2.1 Ke ka lebaka la eng hlogo ya kanegelokopana ye e bitšwa Matrasede? (2)
- 6.2.2 Kgetha karabo ya maleba o fahlele kgetho ya gago.
Ditiragalo tša setsopolwa se di anegwa ke:
A Moanegi
B Mongwadi
C Moanegwathwadi (2)
- 6.2.3 Ngwala mohuta wa tikologo ya kanegelokopana ye. Fahlela ka dintlha tše pedi. (3½)
- 6.2.4 Laetša mohola wa molaodiši wa kanegelokopana ye. (2)
- 6.2.5 Kgetha ntlha yeo e nepagetšego mabapi le diteng tša setsopolwa se:
A Ke karolo ya sehloa.
B Ke karolo ya thumo.
C Ga di na thulaganyo. (1)
- 6.2.6 Efa molaetša wa kanegelokopana ye. (2)
- 6.2.7 Ke bofokodi bofe bja rena Bathobaso mabapi le setšo sa rena? (2)
- 6.2.8 Hlaloša maikutlo a gago mabapi le go hlapa diatla ge go boiwa dirapeng. (3)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35**

KAROLO YA D: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe**

Araba dipotšišo tše PEDI fela.

POTŠIŠO YA 7

Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go latela.

Motsemollakoma – NS Puleng

- 1 ... Ba bone ka mphetsabeke methepa le masogana,
- 2 BoRaisibe le boMatsobane dintepa le makgeswa ba lahlile;
- 3 Ba gakantšhitšwe ke ditlabofsa tša ditshehla,
- 4 Meriri e otlototšwe e tshotshoma makhura,
- 5 Mahlong go ipopilwe ka dipeketsane – dikhupetšasefahlego,
- 6 Theka le a robega go fošwa moletse,
- 7 Koša godimo e kuketšwe ke mpherehlakana,
- 8 Boausi matswele a kuketšwe lefaufaung,
- 9 Go pepenkišwa mosela ntšhatšhauma,
- 10 Ba re ba o bona masogana ba metše mare,
- 11 Ba re batamela kgaetšedi ga o tsebe batho,
- 12 Wa ka mokotla o a dutla ke šego sa mabele.

- 13 Lesogana pea ga e tloge molomong tshereanyabjaša,
- 14 Go ketekwa mokete wa boipshino Motsemollakoma,
- 15 Go dutšwe šebešebe go iketlilwe ga go tshele,
- 16 Gae diputswa poso di lebeletše-
- 17 Le a hlaba le a dikela ga go nko e tšwago lemina,
- 18 Ba meditšwe ke mekgolokwane ya Borwa,
- 19 Gae dirathana di kgapa mamina ka tlala,
- 20 Dimpana ke marokoroko, malwetši ke malwetši.

(Letl. 55)

- 7.1 Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela. (2½)
- 7.2 Akaretša tematheto ya mathomo ka mothaladi o tee. (2)
- 7.3 Tsopola mohlala wa sešura go tšwa seretong o be o fe mohola wa sona. (2)
- 7.4 Tsopola mohlala wa poeletšothomi temathetong ya mathomo o fe le mošomo wa yona. (2)
- 7.5 Laetša sebopego sa sereto se. (2)
- 7.6 Laetša ka fao tshwantšhokgopolo mothalothetong wa 4 e huetšago tlhalošo. (2)
- 7.7 Tswalanya diteng tša sereto se le hlogo ya sona. (2)

- 7.8 Ke kgopolo efe ye e tlišwago ke methalotheto ya 15 le 16? (2)
- 7.9 Tšweletša maikutlo a gago mabapi le methalotheto ya 19–20. (1)
[17½]

GOBA**POTŠIŠO YA 8****Moemedi – RM Madiga**

- 1 Ke kgale ke hubaka le bomatšekge
2 Ke kgale ke phuphura dirokolo le makokoro,
3 Ke kgale ke galampela merelewa le mereselewe
4 Ke sa tsebe ge o le gona Moemedi
5 Ke sa tsebe ge o phediša tšohle diphedi.
- 6 Maribiši le maribišane a bošego
7 Hleng moloi o be a raloka ka nna?
8 Tlhakeng ya ntlo ya ka o ralokile;
9 Dilotsoko di fofa godimo ga ntlo,
10 Dikokotitsoko di kokotile go la ka lebatingwako,
11 Dilotsoko di nkokotela lebating,
12 Anthe ke dirongwarongwana tša bona baloi,
13 Ke rile go fihla tseleng ya gago Moemedi,
14 Moloi wa mokgalabje nankhono ke mošemanyana,
15 Moloi wa mokgekolo mamohla ke ngwanenyana,
16 Moemedi, kae kapa kae o nketela pele.

(Letl. 63)

- 8.1 Ka dintlha tše pedi akaretša sereto se. (4)
- 8.2 Tsopola mohlala wa poeletšothomi ye e tšwelelago temathetong ya bobedi o be o fe mošomo wa yona. (3)
- 8.3 Laetša poeletšotumammogo mothalothetong wa 6 le mohola wa yona. (2)
- 8.4 Tsopola mohlala wa potšišoretoriki o be o fe mohola wa yona. (2½)
- 8.5 Bontšha mohlala wa entšampmente temathetong ya 2 o be o ngwale mohola wa yona. (2)
- 8.6 Moreti o šomišitše sekai temathetong ya bobedi. Tiiša kgonthe ya taba ye. (2)
- 8.7 Efa maikutlo a sereti go ya ka ditematheto tše di tsopotšwego. (2)
[17½]

GOBA

POTŠIŠO YA 9**Le tlabja ke tše? – Tauatsoala le ba bangwe**

- 1 Ge lehodu le senya senyang,
- 2 Ge lehodu le utswa,
- 3 Ge lehodu le bolaya,
- 4 Ge lehodu le thuntšha batho,

- 5 Na ditokelo ke go senya?
- 6 Na ditokelo ke go utswa?
- 7 Na ditokelo ke go bolaya?
- 8 Na ditokelo ke go thuntšha?

- 9 Ba kae borangwane Tladi?
- 10 Ba kae bomalome Bauba?
- 11 Ba kae bomajadihlogo 'a Rapodu?
- 12 Ba bolaišitšwe ke tšona tša gore ke ditokelo ...

(Letl. 75)

- 9.1 Na sereto se ke sa mohuta mang. Fahlela karabo ya gago. (2)
  - 9.2 Tsopola mohlala wa poeletšothomi seretong se o be o fe le mohola wa yona. (2)
  - 9.3 Bapetša sebopego sa tematheto ya 1 le ya 2. (2)
  - 9.4 Akaretša sereto se ka dintlha tše tharo. (3)
  - 9.5 Tsopola mohlala wa potšišoretoriki temathetong ya 2 o be o fe le mohola wa yona. (1½)
  - 9.6 Ala molaetša wa sereto se ka dintlha tše pedi. (4)
  - 9.7 Maikutlo a moreti ke a mohuta mang. Hlaloša. (3)
- [17½]**

GOBA

POTŠIŠO YA 10**Lefelo le lekgethwa – BMT Makobe**

- 1 Apola diaparo
 2 Rola dieta
 3 O šale o le pshenene,
 4 O itokišetše leeto la sammaruri!
- 5 Ga go tsene lenyatšo lefelong le,
 6 Ga go kokote lehufa lefelong le,
 7 Ga go gwante tshele lefelong le,
 8 Ga go tshetshethe maroga lefelong le.
- 9 Ke lefelo le lekgethwagadi!
 10 Re tsena re hwidinya matsogo,
 11 Dithoto tša lefase morago re tlogetše,
 12 Ke lefelo la bodutu bja matšobatšoba.

(Letl. 69)

- 10.1 Tsopola mohlala wa poeletšothomi. (1)
- 10.2 Tsopola mohlala wa entšampmente o be o ngwale mohola wa yona. (2)
- 10.3 Akaretša sereto se ka dintlha tše pedi. (2)
- 10.4 Laetša mohlala wa morumokwanophetši. (2)
- 10.5 Efa mohlala wa sekapolelo sa pebofatšo o be o ngwale le mohola wa sona. (3½)
- 10.6 Laetša ka moo kgetho le tšhomišo ya lentšu le 'hwidinya' e tšweletšago tlhalošo. (2)
- 10.7 Tirišo ya mothalotheto wa 4 e tšweletša kgopolo ya mohuta mang? (2)
- 10.8 Ala molaetša wa sereto se ka dintlha tše tharo. (3)

[17½]

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70